

27. aprila 1938

Enake dolžnosti za vsakega
Enake pravice za vse!

Nova Pravda

Leto II

Št. 17

SOCIALNO POLITIČNI, KULTURNI IN STROKOVNI LIST

Izhaja štirikrat mesečno ob četrtkih. Naročnina: mesečno Din 4.—, četrletno Din 10.—, polletno Din 20.—, celoletno Din 40.—. Posamezna številka Din 1.—. Uredništvo in uprava Ljubljana, Dalmatinova ulica 8, telefon št. 21-32. Rokopisi se ne vračajo. Poštočkovni račun št. 17.177. Poštni predal št. 74.

Človek se spreminja ..

Pod solncem in na zemlji je marsikaj tako ustrojeno, da je kakor v go- sto kopreno zavito, da je neumljivo, neresljivo. Potem govorimo o sfingi, ta je za nas večna uganka. Tudi človek je do gotove mere sfinga.

Od vseh dob prevladujejo v oceni človekovega dejanja in nehanja, žitja in bitja tri osnovne misli. V prvi je človek samo dobro, v svojem bistvu nepokvarjeno bitje in slavni Francoz Rousseau vrača takega človeka «Nazaj k prirodi», ker je vsa priroda dobra, dober je v njej tudi človek, ki iz nje izhaja. Nasproti temu lahkemu naziranju o človeku pa se pojavlja sporedno drugo mnenje, ki pravi, da je človek po svojem bistvu slab, k zlu nagnjen, pokvarjen. Sredi med obema tema strujama pa vidimo še tretjo, ki zatrjuje, da je človek dober in slab hkrati. Stvar vzgoje in drugih činiteljev je, da se sončna stran njegovega bivanja še nadalje razvije, senčna stran pa čim bolj izkorenini ter omeji.

Resničnemu stanju bi pa ustrezala katera domneva? Odgovor na to vprašanje bi bilo izrazito teoretično-akademsko značaja in ne spada sem. Zanimivejšje je nekaj drugega, in sicer kako je danes okoli nas, kakšno je življenje?

Krivične pri tem so vedno le enostranske navedbe. Tako tudi ob presoji življenja okoli nas. Še pa so med nami ljudje, ki imajo čiste kristalne značaje, plemenito srce, dobro voljo, ljubeznivost in človečnost. V tej temi naše dobe so njihove vrline svetlejše, očarljivejše in vidnejše, dočim so pa na drugi strani tudi pojavi, ki dajejo misliti in ki bi utegnili dati prav onim, ki vidijo v sočloveku zagonetko, ker ga ne morejo razumeti ter ga v pristni neponarejeni podobi zajeti. In res je človek mnogokrat zelo nerazumljiv. Danes je ves dober, ponižen, pohleven, uslužen, morda celo suženjski in upogljiv. V drugem primeru pa se nekje v njegovi notranjosti nekaj razburka in nosi v sebi vse tiste prasile, ki človeka pokažejo baš nasprotnega od zgoraj navedenega. In ravno ta sprememba človekove notranjosti zbujajo zanimanje pedagogov, kriminalistov in pravoslovcev. Ti izbruhi se ne javljajo pri človeku samo takrat, kadar ga prevzame alkohol, želja po maščevanju, hudobiji, ki je pri nas ni malo, ali karkoli. Teh izbruhov je povsod dovolj, celo preveč. Vprašanje pa je, kakšne rezultate bi utegnili izkazati počasno oz. razdobno ocenjevanje teh pojavov. Naj navedemo samo primer, ki se je pripetil pri dvojnem umoru v Bukovju pri Sv. Bolfenku in katerega zločinci so bili sojeni ravno te dni. Tu je stopnja nezadržane, brutalne, nizkotne pokvarjenosti tako izrazita, da spada v študij kriminalistike prvega reda.

Študija ob tem in njenih vzrokov je treba iskati predvsem doma, v šoli in cerkvi. Predvsem učitelj in duhovnik morata osredotočiti svojo pozornost iztrebljenju tega zla, ki se spre- vrača v nepoznane, strašne oblike. Klic ljubezni in človečnosti bi go- tovo zalegel.

Vsakdanje življenje je pač najvažnejši faktor človeškega vedenja in razmere, v katerih živi, delajo dobrot- niki ali pa zločince.

Delavec in kmet ter njih sociologija

Problem razmišljanja češkega sociologa in narodnega pisatelja inženjerja Arst Pláha

Izvrševanje poklica pusti na človeku svoj viden pečat, njegovim duševnim in npravnim potezam. Tako tudi pri delavcu. Način dela samega in z njim združenega gmojnega stanja pa ustvarja v vrstah delavstva več podtkanja. Delo osamosvojitve in razdelitve je oblikoval v delavstvu razredno zavest in je sprostil delavske duše. Zaradi neugodnih življenjskih okoliščin, slabega stanovanja, nizkega življenjskega in prehranilnega standarda se je radikaliziralo razmerje delavstva do obstoječe družbe. Nič ni bilo v njegovem življenju vrednot, kakor je n. pr. interes na delu in družbi, prijetno rodbinsko življenje, materialne dobrine itd., ki bi ga tesneje spojile z okolico ter družbo, ki oblikuje neko vrsto čustvenosti. Brez tega in duševne neodvisnosti je delavstvo zaplulo v neko osrednje idealov in interesov, ki so daleč stran od ostale družbe, od katere so oddaljevali delavstvo še razni zunanji vplivi, zlasti socialna krivičnost, ki je silno zagrenila delavčovo dušo.

Na Češkem se je torej začelo zavze- mati za ta nov delavski tip, ki naj bi našel poti do drugih stanov in ki naj bi dosednji negativ nadomestil s poziti- vom. Splošna demokratizacija, ki naj si utre veljavo tudi v obratih, resnična povzdiga industrije klešeta ta novi tip delavca, ki se ponekod že izživlja v boljšem, materialnem stilu delavskega življenja. Razlike, ki so predstavljale prepad med delavstvom in ostalo druž- bo, se ob vsebolj prodirajočem social- no-gospodarskem uravnovešenju vidno razmikajo, v resnični demokraciji pa se

upoštevata delavstvo kot osrednji živec vsega družabnega zanimanja.

Glavna sociološka poteza kmetstva pa je njegovo razmerje do zemlje. V njegovi duševnosti prevladuje njegov «zemeljski duh». Ni namreč samo kmet oni činitelj, ki daje zemlji njen obraz in podobo. Tudi zemlja sama uči kmeta, ga oblikuje, kleše. Duh zemlje je, ki vpliva na kmeta in mu stvarja življenjske, duševne in npravne značilnosti. Strast do obdelovanja zemlje je pri kmetu nujno spojena z nagibom, pose- dovati zemljo, ki jo orje in koplje. V teh izvirkih se prelijeva kmetovo močno raz- vito stanovsko čustvovanje, ki pred- stavlja v nasprotju z delavčevim ne- razvitim čustvenim individualizmom dušeslovno silo kmetstva. Nepopače- nost, nepretiranost te poteze nam nudi najprirodnejši tip kmeta. Kmet-skopuh, kmet-zelenec, kmet-bahač so le po- kvarjene oblike kmetstva. Spreminjajo- če se gospodarske metode, beg z de- žeje, rastoča potreba izobrazbe, razvoj zadružništva, vsi ti pojavi ustvarjajo v kmetstvu in njegovem materialnem živ- ljenjskem stilu povsem nove oblike. Da- nes pronica v naše kmetstvo pretežno civilizacija, dočim je prava kultura, ki jo je mogoče le doživeti, močno zane- marjena.

Slej ko prej zija med mestom in vas- jo precejšen prepad. Treba je tu neke uravnovešenosti. Kmet se lahko pome- ščani in pod vplivom sodobne oprede- litve prelevi v nov tip, vendar se pre- pušča vodstvo narodne in državne ce- lote mestu, ki naj vodi v «harmonijo» duha in tvarnosti, prirode in kulture.

Naš izdatek in zaslužek

Borba za golo življenje je osrednje gonilo, ki se manifestira v vsem organ- skem svetu, v njej so osredotočeni in- teresi vseh mogočih oblik. Zato je člo- veku vselej in povsod prvo gospodar- sko vprašanje in če se spominja pre- teklosti, je to v mislih pred vsem go- spodarstvo. Je torej naravno, če pri- merjamo zaslužek z izdatkom povojnih let in z razmerjem pred vojno, ki pred- stavlja neko normalo in merilo. Po voj- ni je to razmerje zelo zrahljano in se spreminja celo od meseca do meseca. Zaslužek po vojni in napram onemu pred vojno je padel pri samcu za 19%, pri štiričlanski delavski družini za 16%. Tako zaznamujemo padec tudi pri pri- vatnih nameščencih, kateri dohodki so napram lanskemu manjši za 8%, na- sproti letu 1914 za 25%. Resničen za- služek samca ob koncu preteklega leta je bil 137 eksistenčnega minimuma, kar pomeni, da je zaslužil za dobro tretjino nad eksistenčnim minimumom, to je nad najnižjo mero izdatkov za skromni živ- ljenjski obstoj; družina štirih članov (zakonska dvojica z dvema otrokoma) pa je zaslužila komaj 54 ali 1/2 tega mi- nimuma. Pri privatnih nameščencih je resničen zaslužek ob koncu preteklega leta: za samce 223 ali 2/4 eksist. mi- nimuma, za poročene 88 ali 9/10. Pri tr- govskih pomočnikih, ki tvorijo dve tretjini vseh nameščencev, je bil zaslu- žek 176 ali 13/4 eks. min., a pri družini le 69 ali 7/10.

Enako nihajo tudi izdatki: samec, ki je izdal pred vojno 54 kron, je izdal v novembru 1930 dinarjev 889, novembra lanskega leta 674. Štiričlanska družina:

leta 1914 je potrošila 142 kron, 1930 2251, v novembru preteklega leta 1702 dinarja. Če vzamemo izdatke leta 1914, kot 100 dobimo seznam za november preteklega leta 1239 v dinarski valuti ali 86,73 v zlatu. Od tega odpade za hra- no v novembru pr. l. za samca 237 di- narjev, za štiričlansko delavsko družino 710 dinarjev. Obleka in obutev: 154, oziroma 401, najemnina za samca 141, za družino 283 dinarjev, kurjava in raz- svetljava 77, oziroma 155 dinarjev.

Izdatki za hrano so poskočili napram preteklemu letu za 6%, za obleko in obutev 4%, za kurjavo za 17%, dočim so izdatki za stanovanje ostali na isti višini. Napram novembru 1930 so padle cene: hrani za 21.14%, obleki in obutvi za 27%, stanovanju za 29%, kurjavi in razsvetljavi za 14%, a celotni izdatki za samca 25%, pri družini za 24%. Na- pram juniju leta 1914 je padla cena hra- ni za 33%, obleki za 1%, dočim je sta- novanje poskočilo za 2%, kurjava za 16% itd. Seznami so izračunani na po- vprečni poedinih potreb, izračunanih za mesec dni za samca, oziroma za štiričlansko družino. Na prvem mestu je hrana, katere izdatki vzamejo sam- cu 35%, družini 42% celotnih izdatkov. Pri hrani se računa takozvani zdravni- ški minimum, t. j. ona količina redilnih snovi, ki je potrebna, da ostane človek zdrav in sposoben za delo. Ta minimum je odmerjen s kalorijami. Kalorija je to- plota, potrebna za segretje enega litra vode za 1° C. Vsaka vrsta hrane ima drugačno številko kalorij, n. pr. 1 kg krušne moke št. 6 3200 kalorij, krompir 750, sir 3700, maslo 7500 kalorij itd.

«NOVA PRAVDA» prinaša vse naj- važnejše svetovne in domače dogodke in pojave na političnem, socialnem in kulturnem polju. — Zato ohranimo «Novo Pravdo»!

Vsota kalorij, vsebovani za eno odraslo osebo, delavca-samca, predstavlja eno konzumno enoto, ona v hrani za štiri- člansko delavsko družino pa trem konzumnim enotam. Odrasel človek potre- buje na mesec 93.940, delavska družina pa trikrat toliko kalorij.

Mnogo je razlogov za izračunavanje se- znakov troškov po teoretičnem eksis- tenčnem minimumu. Poizkus izračuna- nja seznam na podlagi takozvanega so- cialnega proračuna, ki jemlje v poštev več mnogovrstnih potreb delavca kot socialnokulturne enote, izziva vsestran- sko kritiko, ker ni zato niti priznanih načel, niti zadostnega statističnega me- rila, ki bi nam moglo v to služiti. Edino fizični eksistenčni minimum more služiti kot objektivno merilo, ker predstavlja točno množino potreb, ki jih ne menja ne čas, ne socialni razred. Ta eksisten- ni minimum rabimo kot statistično me- rilo, s katerimi presojamo gospodarski položaj vseh socialnih plasti.

Čudno naziranje

Romunske oblasti so objavile spise o prevratnih namerah tako zvane «Želez- ne garde», ki je hotela umoriti poleg kralja in ministrov tudi razne vplivne politične veličine, ter tako uvesti faši- stični režim.

Predsednih teh prevratnih načrtov je aretirani Codrean.

Zanimivo je, da se izvestno naše ča- sopolisje krščanskega kova zavzema za krivico, ki se je zgodila Codreanu in njegovim načrtom, ker baje Codreanovi načrti slone na krščanskih osnovah.

Oblasti, ki so nastopile proti «Železni gardi», so baje v službi židovskega ka- pitala, zato se je v smislu krščanskih načel treba ogrevati za načrte, ki imajo v programu fašistične politične umore večjega števila vplivnih političnih oseb.

Nas končno ne zanima, kdo od obeh nasprotnikov bo položil na žrtvenik zmage več krvi in življenj.

Zanima nas končno le pisava listov, ki imajo polna usta besed o tako zvani demokraciji javnega življenja, pa se ogrevajo za nasilnost samo zato, ker bi taka nasilnost služila krščanskim na- čelom. Ali je to v skladu s krščansko moralno in propagirano demokracijo? Gotovo ne.

Vsako nasilje rodi odpor in vsak od- por zahteva krvne žrtve. Fašistični re- žimi so logična posledica gorenjih načel, zato se čudom čudimo, da se na osno- vah krščanske morale sploh more za- govarjati kakršnokoli nasilje, bilo od spodaj navzgor, ali od zgoraj navzdol.

S takim pisanjem smo še zelo daleč od prepovedi javnega življenja in ustvarjanja boljšega človeka v družbi.

Demokracija je ideološki nauk, ki ima še mnogo težkoč, da prekvasi v ljudstvu tako škodljivo naziranje. Živ- ljenje poštenega individua more iti z gnevom preko takih zablod.

Demokratizem ne pozna samo politi- čne enakopravnosti, temveč tudi enakost, gospodarsko, socialno, pravnstveno, ver- sko in sploh duhovno enakost.

Izvestna neenakost je le posledica pri- rodne nadarjenosti poedinca.

Masaryk

Razni dogodki Socialni darvinizem

V Beogradu se je vršil prvi kongres Jugoslovanske delavske zveze (Jugoraz). Ob tej priliki je govoril ministrski predsednik dr. Stojadinović, ki je pokrovitelj tega nacionalnega delavstva in minister Cvetković. Na kongresu se je poudarjalo, da je treba zbrati vse nacionalne delovne sile v čvrsto nacionalno organizacijo.

Zavod za zdravljenje raka.

V Ljubljani bo otvorjen Institut za raziskovanje raka in zdravljenje novotvorb. Ta institut bo prvi samostojni zavod te vrste v Jugoslaviji in se bo bavil prav tako z znanstvenim proučevanjem te pogubne bolezni kakor z nje zdravljenjem. Vodstvo instituta je poverjeno svetovno znanemu raziskovalcu raka, docentu zagrebške medicinske fakultete g. dr. Josipu Cholewi. — Vsekako smemo biti zadovoljni, da smo tudi v tem pogledu stopili znaten korak naprej!

Zveza delavskih zbornic v Rumuniji.

Imenovana Zveza je dobila v proučitev predlog o organizaciji dela in delavskega stanu na novih temeljih. V zvezi s tem se zamišlja ustanovitev specialnega Centralnega instituta za proučevanje tega problema, pri čemer je treba zbrati in sistemizirati vse izkušnje, pridobljene v drugih državah na področju delovne zakonodaje in socialne politike. Institut bo imel tri glavne sekcije: za znanstveno raziskovanje, za delovno zakonodajstvo in za izobraževanje delavcev. Inicijatorji tega predloga nameravajo vzeti za vzor moderni sistem delavskega skrbstva v naprednih industrijskih državah, kakor tudi, da posvetijo vso pozornost izpolnjevanju delavskega prostega časa na način, kakor že delajo to v Italiji in deloma tudi v Nemčiji, vendar pa s posebnim oziranjem na domače razmere. Pri tem bodo vzeli iz tujega zakonodajstva in prakse le ono, kar se bo dalo res spraviti v sklad z rumunskimi tradicijami. Inicijatorji tega nameravajo prevzeti od korporacijsko-fašističnega sistema zlasti nadstrankarstvo organizacij industrijskih delavcev, iz demokratičnih sistemov pa visoko razviti sistem kulturnega in socialnega skrbstva za delavce.

Zgodovina vse dosedanje družbe je zgodovina razrednih bojev. (Marx.)

Znanstveniki, ki obravnavajo vrste človeških ras so zbrali z raznih strani osnovne pojave, da so potem lahko zgradili nek točen pojem o rasi. Njeni naravni pojavi so pred vsem v borbi za obstanek, pozneje so vse prenesli v družbino območje in prilagodili namenom oblasti. To je takozvani socialni darvinizem. Najpomembnejši faktor pa je razlaga o nasledstvu, ki zanika vpliv zunanjih pogojev na organizem in naglašja nesprejemljivost prvotne stvari, katere nosilec je rasa.

Odbiranje v socialnem območju pomeni nadvlado onih, ki se znajo prilagoditi. Po tolmačenju socialnih darvinistov pa so najbolj prilagodljivi oni, ki so lastniki produkcijskih sredstev in imajo v rokah ekonomsko in politično oblast. Z osvojenim naukom v borbi za obstanek hoče rasa teorija utemeljiti upravičenost fašističnih osvojevalnih načrtov.

Zakaj je teorija o nasledstvu postala osnova rasni teoriji? Pomanjkanje, glad, nezaposlenost, delo šibkega močnejšemu itd. ne pridejo v poštev. Za napredek ni važno, v kakšni družbi in njeni sredini se nahajaš, kako živiš; glavno je, da čuvaš svojo čisto nasledstvo, živalsko maso. Osnovno vprašanje je čuvanje važne snovi rase, to je skupine ljudi enake nasledstvene mase in z njo enake telesne in duhovne konstitucije. Samo rasa je nosilec in čuvare razvoja in življenjski motor življenja.

Rasizem pa deli mase v višje in nižje, v vredne in nevredne. Katera je vred-

nejša? Samo bela rasa, toda ne vsa. Mi n. pr. smo lahko ponosni na svojo belo raso in na oni njen del, ki danes edini predstavlja kulturno ustvarjalni del vsega človeštva.

Tako je nastala rasna teorija svetinja. Negovanje rasnih nasprotstev in zemljepisnih razlik smatra rasna kultura za svojo glavno nalogo 20. stoletja. Človečanstvo torej nima na razizmu drugih poslov, ko odgajati ljudske rase.

Stara Šparta je bila simbol moči, lepote telesnosti in borbe. Špartanec ni poznal osebne svobode, imetja, osebne kulture, zasebnega življenja. Šparta je bila eno samo nepretrgano vojno taborišče. Zato ni dala genijev, ni dala duha, kulture; propadla je brez sledu. Obratno je bilo z Atenami, kjer je bilo namesto vojaka, duhovno življenje ono, ki je vladalo. Tam se je rodila prva kultura osebnosti, kultura lepote in duha, umetnosti in znanosti. Cilj te prve evropske države je bil: spopolnitev človeka, sproščanje njegovih duševnih sil, spopolnitev telesa, duše in duha, spoj junaštva in narave. In rezultat tega so bili: umetniki in junaki, pesniki in misleci, vojskovodje in državniki, govorniki in zgodovinarji.

Evropa pa stoji danes na razpotju, če pojde po prvi poti ali drugi: Po poti vsemočnosti države in ničevosti človeka, ali po poti njegove sproščenosti. Stvaritelji in nosilci fašizmov se poslužujejo vseh sredstev, da onemogočijo demokratično idejo na njenem pohodu.

Naše bogastvo

Mnogokrat čujemo tu in tam zanosne besede o bogastvu, ki ga krije naša zemlja. Bogastvo naše zemlje je znano. Mnogokje zbujajo zavist in zle želje. Kako ogromno je to bogastvo, nam povedo nekatere značilne okoliščine, ki se tičejo predvsem zemeljskih dragocenosti v Bosni in Hercegovini, brez ozira na druge pokrajine naše države. V 18 največjih premogokopnih središčih Bosne in Hercegovine so odkrili okoli 750 milijonov ton premoga. To se pravi, če se sedanja proizvodnja podesetori, potem je še vedno premoga dovolj za več kakor 600 let. Celotno razpoložljiva količina vseh premogovnih vrst, ki se lahko tehnično ter gospodarsko izčrpava, znaša okoli 5000 milijonov ton premoga, količina, ki je na isti površini ne izkazuje nobena druga država v Evropi! Bosna in Hercegovina pa sta celo glede

različnih vrst premoga najbogatejša zemlja. Ni pa ta zemlja samo bogata na neizčrpnih premogovnih bogastvih. V sebi krije tudi neizčrpane skladovalnice železne rude, ki jo cenijo skupno na 22.500.000 ton, h katerim lahko priključimo okoli 40—50 milijonov ton neodprte železne rude. Razen tega pa zasledimo v tem delu zemeljskih bogatij tudi prvovrsten bauksit, ki predstavlja glavno surovino za pridobivanje aluminija. Aluminij pa je danes povsod dobrodošel: v letalstvu, medicini, sodobni tehniki sploh.

Vsi ti predmeti so ogromne važnosti pri razvoju ter izradnji naše narodne industrije, našega rudarstva, topilništva in drugih industrijskih panog. Žal pa ne dopušča nacionalna eksploatacija teh podzemnih dragocenosti, da bi se ta bogastva še temeljiteje izkoristila. Ve-

like množine drobnega, razkrojnimi silam izpostavljenega premoga bi lahko, izrabljene v rudniških centralah, dajale zadostne električne energije neštetim naselbinam, ki so sedaj navezane na predrago razsvetljavo in pogonsko električno energijo. Železno rudo bi bilo potrebno izkoristiti za polovične ali dokončne fabrikate, ter jih po precej višjih cenah izvažati, kakor pa, da se to dogaja še sedaj, ko se izvažajo v sirovem, neobdelanem stanju in proti — bagatelnim cenam.

Ni vse bogastvo! Pametna izraba tega bogastva je važnejša, nego bogastvo samo. Izločitev teh pomanjkljivosti ni prav nič manjšega pomena, kakor prizadevanje, ki gre za tem, kako našo narodno industrijo, naše narodno gospodarstvo dvigniti na stopnjo, kamor ne segajo vplivi in moč tujega kapitala, ki se pa žal še vedno in v širokih strugah pretaka v našo državo in celo v glavno ožilje našega narodnega ter državnega telesa...

Brezposelnost v ČSR pada

Po najnovejših podatkih javnih posredovalnic za delo v bratski češkoslovaški republiki je število brezposelnih padlo na 435.126. Zlasti v mesecu marcu beleži statistika brezposelnih razveseljivo upadanje, kar bo nedvomno v zvezi s poživljeno pomladno gradbeno sezono. Že v letu 1936. je zdrknilo število brezposelnih od 860.239 na 797.770, torej za 62.469, v letu 1937. pa od 677.947 na 627.258, v letu 1938. pa že na 435.126. Zmanjšanje brezposelnosti beleži letos za 76.162 oseb, ki se porazdele na posamezne pokrajine sledeče: Češka manj 35.122 (13,8 %), Moravska in Slezija 22.286 (16,9 %), Slovaška 19.677 (17,1 %), dočim je v Podkarpatski Rusiji brezposelnost za 923 oseb večja. Številčno gibanje brezposelnih delovnih moči nam nazorno prikazuje naslednja tabela: V letu 1932. je padla nezaposlenost za 198.781 delovnih moči, v letu 1933. za 442.829, v letu 1934. za 354.663, 1935 za 369.668, 1936 za 362.644, 1937 za 192.132 delovnih moči.

Veliko je ljudi, ki delajo le to, kar morejo in prav to je znak njihove nizke kulture.

Le takrat si dober poverjenik, če se mnogokrat odpirajo pisma iz Tvojega kraja.

Karel Nový:

ŽIVETI HOČEMO

(Roman.)

Hodila je sem in tja po hodniku ter zaman iskala mirnega kotička.

Potem je nastala soparna noč, v kateri je bolest mnogoterih žen, ki so si z Magdaleno delile ležišča, prikipevala iz globočin teles in skritih kotanj duš, in silila v tihih solzah in ječanju na površje. Ležale so negibno, premetavale se z grenkobo v prsih in životu, s poteptanimi sredi, s prevrjenimi nadami in obupom in zopet z živo in nezlomljivo vero, z novim zamahom kril. Kajti nikoli ni človek tako strit in zavržen, da bi ne mogel vnovič dvigniti glave in se predati sanjam.

Magdalena je potihnila pod tenko bolniško odejo, ki je pokrivala že na stotine deklet in žen. Delala se je kot da spi, toda njene oči so živele pod trepalnicami in pod negibnim marmorjem čela so se tesnile vsiljive misli. Tisočkrat si je v mislih obnavljala večer spočetja in dan, ko je v nji grebla zakotna babica. Ah, tisti dan, tisti dan, ko je mislila, da ji bo dušo iztrgalo! Bolečina ji je kakor pramen gostega dima ležala od naročja k prsim in ji napolnjevala glavo.

Ko je zapuščala žensko, ki nerojenim otrokom pomaga v nebesa, se je na stopnišču zgrudila in obležala. V stražnikovem spremstvu so jo spravili semkaj. Ni vedela za to. Ko se je zavedela, se je čutila tako slabotno! Pogledala je naokrog in se silno prestrašila. Ni se mogla ganiti, samo roke je sklenila in šepetaje molila, da ji je vse ne prevzela groza. Izgubila je mnogo krvi, njene roke so bile prosojne, prebodeni prsti zeleni kakor prsti umirajočega.

«Nesrečnica! Kaj ste počeli!» je vzkliknila střežnica, ko je videla, da se je prebudila v življenje. «Mislili smo že, da vas odpeljemo na patološki oddelek! Sedaj pa pogum, vse se bo prav zakrenilo! Kako se imenujete? In odkod ste?»

Povedala je, kar je bilo. Vse, česar se je spomi-

njala. Kajti čisto gotovo bo umrla in greh bi bilo, karkoli zamolčati.

Kakor da bi gledala v črno brezno. Potem ji je glava omahnila in videla je neskončno sladki sijaj nebes in sleherni dihi ji je dovajal novih sil in volje do življenja.

Natanko je povedala, kaj se je zgodilo z njo in tega se je zdaj kesala; zdaj se je bala. Ko bi bila umrla, bi ji krivdo odpustili, še pomilovali bi jo. Zdaj pa, ko je ostala pri življenju, mora biti brez usmiljenja kaznovana za zločin!

Izkušene bolnice so prihajale k nji, kazale sočutne oblike, jo strašile in se rogale njenim odkritim besedam. Ali res ni vedela, da ljudje lažejo tudi takrat, ko jih davi smrt? Izdala je tudi naslov tiste babice! Kot bi ne znali brati z napisne deske na vratih hiše, v kateri so jo pobrali. Ah, te negode neumne, ki svojevoljno kazijo sebi življenje in kruh zaslužnim ženam, največjim dobrotnicam vseh tistih, ki jih usoda preganja. Revica, brez ustrežljivih rok porodniških žensk bi morale obupati!

Magdalena je bila sama sredi njih.

V mislih se je vedno več ukvarjala s svojim zapeljivcem. Ali se ni zadostno branila?

In bilo ji je, da sedi pred njo in ona ga zasipa z vprašanji. A Jože molči in Magdalena čuti, kako silno ga sovraži. Vsi spomini na otroška leta, ki so se v teku časa razbohotili in vzeveteli v cvetje brez trnja, so pozabljeni. Ostala je le revna gorska vas in za dolino laz in goščavje s porogljivim šumotom.

Čim bolj se je bala sodnije, tem večje sovraštvo je čutila do tistih, ki so srečno prišle čez najhujše in se pripravljale na povratek domov, na cesto, v življenje. Magdalena, ki ni nikdar imela prijatelja, jim je zavidala nasmeh, jasnejši pogled, veselo besedo. Kakor bi se prerodila, kakor bi z dna njenega bitja prilezlo črno bitje in potlačilo ono svetlo, ki je živelo doslej.

«Malopridnica sem», si je mislila. «Menda sem bila zmerom hudobna, samo hlinila sem se, da privoščim vsakomur vse najboljše. Hudobna sem in svojega zapeljivca bi najrajši zadavila!»

Navzlic temu se je potem često zasačila v premišljevanju, kako bi bilo lepo, če bi imela kuhinjo, skrinjo, mizo in dve beli postelji in bi zvečer ob enem z možem prihajala z dela, mu kuhala večerjo, se z njim smejala, poljubljala in spala. Jože Tomšev? Kljub vsemu tudi s Tomševim Jožetom! Kakor da jo je začaral z vročimi besedami in dolgim, ljubečim pogledom, ki ga ni mogla izruvati iz svojega telesa. Zalotila se je, da ne joka več od jeze, marveč od bojazni, kaj bo z njo.

Danes je bila mirna. Ležala je tiha kot bi trdno spala. Preslišala je molitve, vzdihne iz polsna, vzdihne tistih, ki so zaman pričakovale spanja.

«Glej, vsi bi me v težki preizkušnji zapustili,» si pravi, «on pa vztraja pri meni.»

Ali hočemo kaj drugega, me žene, ali hočemo kaj drugega od možkih kot vztrajnosti?

Ko se povrne v življenje — jutri ali pojutrišnjem! — ne bo več sama, bosta dva.

Ali je mogoče verjeti?

V tišino Magdaleninog telesa je burno zatolklo srce, slišala ga je razločno, bilo je kakor zvon v pokojno noč.

Ali res pride jutri, kot je dejal? Ali ni bilo vse, kar je govoril, na vse zadnje prazen izgovor človeka, ki je bil zasačen?

Toda saj bi se mogel izmuzniti!

Za trenutek se je v njeni glavi stemnilo. Kakor bi šla skozi hodnik, poln teme in hlada. Potem se je zjasnilo. Oh, kje sva, Jože? Kje sva? Vsenakrog stoje ljudje v svatovskih oblačilih. Med njimi je teta in Havranek s Havránkovo, a Simonka joka! Jože, pred oltarjem v naši cerkvi sva jaz in nevesta, toda duhovnika ni. Oh, ne bo nama zvezal rok, Jože? Mati božja zre s svojimi velikimi, kakor spominčica modrimi očmi tako bolestno z oltarja! Njene ustnice se pregibajo, slišati je glas:

Pogubila svoje dete!

«Jaz, Jože?»

Jože okrene glavo k nji; ne odgovori ničesar, nihče ne odgovori.

(Dalje prih.)

Zunanje politične vesti

Velikonočni sporazum med Anglijo in Italijo je bil logična posledica vpliva Nemčije, ki je s priključitvijo Avstrije postala jeziček na tehtnici zunanje-političnih težišč držav v Evropi.

Sporazum vam ima ogromen pomen ne samo za obe državi, marveč za mir v Evropi. Naglica, s katero se je sporazum dosegel, preseneča, ako si pokličemo v spomin nagromaden nasprotstva, ki so vladala med obema državama glede interesov na Sredozemskem morju in sploh v Sredozemlju. Vse to je danes izravnano in s tem je tudi vojna nevarnost odstranjena.

Sporazum ima logične posledice sklepanja nadaljnjih sporazumov s prizadejimi državami, zato so se tudi že pričela na brzo roko pogajanja med Francijo in Italijo, ki se ta trenutek vrše v Rimu, ker je Anglija tako želela, ako hoče ostati še nadalje Francija dober in zanesljiv vojaški zaveznik Anglije. Vidi se, da nastopa doba prijateljskega sporazumevanja, ako upoštevamo, da se je Italija odpovedala Španiji in da je tudi Francija sklenila odpovedati se podpiranju republikancev. Italija nudi Franciji zato vsa jamstva za francosko varnost interesov v Sredozemskem morju.

Češkoslovaška je priznala italijansko zasedbo Abesinije, kar pomeni, da sme v nadalje računati na pomoč Anglije in Italije, kar je spričo neugodnega geografskega položaja silne važnosti. Morda politika Češkoslovaške se ni strasila nobenih žrtv, da obdrži svojo politično in gospodarsko suverenost, ki je bila že zelo ogražena.

Španski problem je s silnim preokretom vojne sreče spravil republikance v težaven položaj, ki pa zaenkrat še ni obupen. Španija je sicer res presekana na dvoje, vendar oskrba obeh armad s tem še ni ogražena in se še nadalje nemoteno razvija. Kak bo konec, da težko prerokovati, vsled dejstva, da republikanci in general Franco nosijo v srcu up na zmago.

Kitajska pa kaže ugodnejše pogoje za obrambno zmago napram Japoncem kot napadalcem, ki so jih zadnji teden prav pošteno skupili. Tudi z vso vestnostjo pripravljena in započeta japonska ofenziva ni prinesla onih nad, ki so bile stavljene v to drago avanturistično podjetje. Nasprotno Kitajcem raste pogum in obrambna morala je na višku, od katere si Čangkajšek še zelo mnogo obeta, saj koraka z vsakim dnem od uspeha do uspeha.

Rusija, ki je oborožila Kitajce in ki jih tudi oskrbuje, je pokazala pravo razumevanje za kitajsko samostojnost, ki bo prišla nji sami še v veliko korist.

Japonska se zaradi drage ekspedicijske vojne zviha v težkih finančnih krčih. Vojna navdušenost japonskega naroda je splahnila in to tembolj, ker je ostala narodu edina pravica — doprinasjanja žrtv. Zdi se, da bo prišlo še do hude reakcije napram vojaški kasti, ki je narodu to nesrečno vojno usilila.

Vsi znaki takega položaja se jasno kažejo v nasprotstvih med onimi, ki so za nadaljevanje vojne in onimi najuvednejšimi, ki so za čim hitrejšo likvidacijo požiga in morij. Kdo ima prav, bo pokazala morda že kratka bodočnost.

Važnejše posledice pričetih sporazumov in posledice španske državljanske in kitajsko-japonske vojne, bomo morda lahko beležili že prihodnji teden.

Naša želja je, da bi lahko več napisali o uspehih prizadevanja za ohranitev miru, kakor pa o vojnih grozotah, ki pa so zaenkrat neizbežne.

Francija, ki je pričela pogajanja z Italijo, istočasno pripravlja teren za vlado najširše koncentracije vsenarodnega sporazuma, zato listi pripisujejo sedanji vladi prav kratko življenje.

Franciji, ki je tudi naša zaveznica, želimo, da bi skoro popolnoma ozdravila od svoje notranje-politične bolezni in da bi skoro posegla z vso priznano bistroumnostjo v zunanje-političen svet, kar bi nas mnogo sigurneje približalo k tolikanj potrebnim idejam miru.

Naročajte, čitajte

in dopisujte v

„Novo pravdo“

Prvo poravnalno postopanje za stavbno stroko

V smislu čl. 15 Uredbe o določanju minimalnih mezd, sklepanju kolektivnih pogodb, poravnavanju in razsodništvu se je vršila prva poravnalna razprava v ponedeljek 25. aprila t. l.

Razpravo je vodil g. inspektor banške uprave ing. Baraga. Na tej razpravi so bili zastopani skoraj vsi zastopniki delodajalcev in zastopniki vseh štirih organizacij ter tudi Delavska zbornica.

Prvotno je izgledalo, da se bo ta poravnalni postopek že v svojem drugem zasedanju uspešno končal, toda prav pri zaključku prvega poravnalnega postopka pa se je pokazalo, da je bil med obema skupinama nesporazum, zaradi katerega se je ves položaj zelo poslabšal in bo zaradi tega nadaljevanje prvega poravnalnega postopka, ki se bo nadaljeval v četrtek dne 28. aprila 1938 zelo težavno.

Vsi delodajalci so prav za prav mnenja, da je mezda, ki jo delavstvo zahteva, popolnoma upravičena, toda mnenja so, da bi bil ta skok prevelik in bi bil s tem zadan največji udarec gradbenemu udejstvovanju.

Po dolgi razpravi je predlagal gosp. dr. Lunaček, da naj bi se rešilo mezdno vprašanje na ta način, da bi se določile mezde, ki bi ustrezale eksistenčnim potrebam, katere pa naj bi v doglednem času stopile v veljavo, to je v teku enega leta. Te mezde pa bi se potem lahko vedno regulirale po ce-

nah. S tem bi potem lahko delodajalci kalkulirali in bi zaradi tega ne bilo nobenih zaprek. Zastopniki delavstva so to sprejeli, toda baš zaradi tega je prišlo končno do nesporazuma, kajti prišlo je skoraj že do sporazuma glede mezdnega vprašanja, kar pa naj bi veljalo le še za to leto. Zastopniki delavstva so tudi to sprejeli kompromisni predlog g. ing. Pirkmajerja, in sicer da naj bi dobilo delavstvo v I. mezdni skupini, katera je tako stalna in se le malo menja, minimalno mezdo din 3.75, odpade pa naj poizkusna doba, starejši delavci pa bi dobili mezdo din 4.— Ta predlog so sprejeli vsi navzoči, seveda nekateri zastopniki delodajalcev s pridržkom, da morajo dobiti prej še pristanek ostalih. Z ozirom na to mezdo bi se potem določila mezda za ostale razrede, in sicer za delavstvo.

Za zidarje pa je bila zadeva težja in nismo prišli še do pravega zaključka ter je ostalo vprašanje še prav za prav odprto.

Skoraj vse je bilo rešeno in v glavnem tudi mezde, ki naj bi veljale za to leto, videlo pa se je, da so vsi zastopniki delodajalcev pozabili na predlog g. dr. Lunačka in ko se je to omenilo ob zaključku, so ti dobesedno vzrojili in nastala je težka situacija, katero pa bo treba rešiti pri nadaljevanju prve razprave v četrtek.

Iz naših delavskih krajev

Jesenice

Pred letom je jeseniško delavstvo sprejelo novo kolektivno pogodbo, ki pa ni bila povsem zadovoljiva. Doba in pa takratne razmere so pač tako diktirale, da smo pogodbo sprejeli. Celo leto smo vršili intervencije za razne nepogodbene primere, ki jih pogodba ne obsega. V mnogih primerih so se pokazale tudi hibe kolektivne pogodbe, vendar dosedaj ni še prišlo do resne razprave za odpravo krivičnih določb. Elastičnost tej pogodbi pa daje člen 20, ki določa, da se lahko uredijo vprašanja, ki niso pogodbeno urejena tudi z dodatki. Tako stanje je nastopilo s pogonom novih obratov, kjer stanje še ni urejeno v kolektivni pogodbi. Naš cilj je bil, da pri dodatku uredimo vsa pereča vprašanja, katere smatramo za delavstvo potrebne. Predložen je bil obširen predlog, v katerem so bile naznačene želje delavstva iz posameznih obratov. Na podlagi teh predlogov smo bili vabljeni od podjetja k razgovoru. Skupno se je vršilo 5 po več ur trajajočih razgovorov. Vendar moramo poudariti, da je bil uspeh prav malenkosten, glede upoštevanja sprememb v skupinah.

Znatna sprememba pa je nastala pri členu 19. kol. pogodbe «C. Delovna obleka in zaščitna oprema delavstva». Podjetje je s to spremembo želelo odvrniti zlorabe ugodnosti tega člena in sicer, da bi delavstvo ne bi uporabljalo vseh teh zaščitnih oprem in delovnih oblek pri svojem privatnem ali drugem delu izven tovarn KID. V načelu smo si bili edini, da se odpravijo take zlorabe, vendar vidimo v vsem tem podrobnem določevanju od strani podjetja le malo preostre določbe. V podrobnem naznačene količine delovnih oblek in zaščitnih sredstev se bo sčasoma ugotovilo, da ne ustreza potrebi kakor se je to tudi že pri razgovorih utemeljevalo. V podrobnem se bo delavstvo seznanilo s tem dodatkom kolektivne pogodbe, ko bo izšel v «Tovarniškem Vestniku». Prepričani smo, da bomo naleteli na razne kritike. Nujnost podpisa tega dodatka je pa bila z ozirom na novi obrat «Plavž», da bo vsaj tamošnje zaposleno delavstvo pogodbeno urejeno.

Vse pomanjkljivosti in hibe pa bomo skušali še popraviti, za kar nam je možnost tudi dana.

Če pregledamo današnjo situacijo, moramo ugotoviti, da se je od lanskega leta le nekaj spremenilo v dobro delavstva, kljub temu, da ni imel predlog strokovnih organizacij pri KID nobenega ultimativnega značaja. Treba je ugotoviti samo to, da je tukaj šlo le za pravilno kvalifikacijo pri odgovornosti za delo. Ni pa bil namen, da ta posebni dodatek dvigne plače v splošnem, da bi bili, z ozirom na današnji življenjski položaj, tudi to upravičeni zahtevati. Dosegli bomo pa tako zboljšanje le, ako bo zanimanje med delavstvom za organizacijo in ako bo v organizaciji in med organizacijami pravo medsebojno zaupanje.

Želimo, da bi bili majski dnevi v prihodnji občni zbor NSZ. Občni zbor je vodil v sedanjem pomladnem času pregleduje delovno ljudstvo kaj rado uspehe svojega

dela ter skuša ugotoviti, v koliko se je delavski položaj izboljšal ali pa poslabšal. — Ob takih prilikah se tudi določajo nove smernice za bodoče delo. Vsakdo izmed nas si želi, da bi postalo naše vsakdanje življenje znosnejše in udobnejše. Tovariši delavci še dobro pomnijo onih dni, pred par leti, ko so nam majski dnevi prinesli namesto veselja in podviga, težke skrbi z rastočo konkurenco novih obratov v Ženici. — Ali, hvala Bogu, počasi se je pogleda tudi zeniška vihra. S pametnim in treznim delom je znalo naše podjetje vse obdržati na isti višini ter je svoje obrate tudi znatno razširilo. V splošnem pa moramo reči, da je nastopilo širno Evrope pravo blagostanje v vseh industrijah. Kakor za stavo, vse hiti in se oborožuje.

Hrastnik

V nedeljo dne 24. t. m. se je vršil v prostorih gostilne «Pri Rošu» v Hrastniku redni občni zbor NSZ. Občni zbor je vodil predsednik tov. Blagotinšek. Poročila predsednika, tajnika in blagajnika so bila soglasno sprejeta. Nato je sledila obširna in živahna debata, katere se je udeležilo več tovarišev. Namen te debate je bil predvsem, kako razširiti in utrditi organizacijo v Hrastniku.

Po obširnem poročilu zastopnika centrale so se vršile volitve novega odbora ter je bil izvoljen naslednji odbor: za predsednika tov. Čater Jurij, podpredsednik tov. Gričar Ivan, v odbor pa so bili izvoljeni naslednji tovariši: kot tajnik tov. Rešek Ivan, blagajnik tov. Dobovšek Franc, v odbor pa tov.: Podstudenšek Franc, Hribšek Matija, Draksler Janez, Blagotinšek Alojzij, Gačnik Vilko, Legvart Alojzij, Jager Ivan in Kavser Stanko. V nadzorstvo pa sta bila izvoljena tov.: Zupan Ignac in Draksler Blaž.

Za napredek in razvoj NSZ je bil ta občni zbor velikega pomena in upravičeno pričakujemo, da bo novi odbor vodil podružnico do nadaljnjih in še večjih uspehov.

Loke pri Zagorju

V nedeljo 24. t. m. je imela tukajšnja podružnica širšo sejo. Na seji so se najprej obravnavale tekoče zadeve, nato pa je delegat centrale tov. dr. Kovič podal izčrpno poročilo o zadnjih pogajanjih pri Trboveljski družbi. Po njegovem poročilu se je še dalj časa debatiralo in poudarjalo potrebo po čim širšem organiziranju članstva, na kar je tov. predsednik zaključil lepo uspešno sejo, katere se je udeležilo celokupno članstvo podružnice, razen onih, ki so bili zadržani zaradi dela.

Žiri

V soboto dne 23. t. m. se je vršila v Žirih širša seja podružnice NSZ, ki je bila z ozirom na čas in položaj prav dobro obiskana. V glavnem se je razpravljalo o organizacijskih zadevah in o položaju in razmerah delavstva čevljarke stroke.

Povsod je bil dosežen sporazum in so se napravili tehtni zaključki.

Iz vsega pa je razvidno, da je to delavstvo zavedno in složno ter da vsaj položaj premotri trezno in z velikim razumevanjem.

Žirovnica

V nedeljo dne 24. t. m. se je vršil v Žirovnici redni letni občni zbor podružnice NSZ v Žirovnici. Občni zbor je vodil tov. Mencinger Karl. Udeležba je bila zadovoljliva, če pomislimo, da so uslužbenci KDE zelo razkropljeni.

Vsa poročila so bila soglasno sprejeta. Potem pa se je razvila živahna in stvarna debata, v kateri je bil glavni predmet službena pragmatika ter razgovor o požitvi in utrditvi organizacije. Končno je podal tudi zastopnik centrale svoje poročilo z ozirom na položaj, ki je nastal s predložitvijo osnutka pragmatike.

Končno je bilo sklenjeno, da se ukrene vse, da tudi uslužbenci KDE vendar enkrat pridejo do upravičene službene pragmatike, s katero bi se vsaj deloma uredile službene razmere tega delavstva.

Pri volitvah pa je bil soglasno izvoljen naslednji odbor: Tovariši Šepec Franc (predsednik), Oven Tone (podpredsednik), Mencinger Karel (tajnik), Legat Viktor (blagajnik), Kralj Franc, Avenek Tine, Oven Jože in Strgar Alojzij (vsi v odbor). V nadzorstvo pa sta bila izvoljena tovariša Murnik Srečko in Celarc Franc.

Union

V četrtek dne 21. t. m. se je vršil redni letni občni zbor podružnice NSZ Union v Ljubljani.

Za ta redni letni občni zbor je vladalo veliko zanimanje in prav zaradi tega je bila udeležba polnoštevna.

To je bil drugi redni letni občni zbor te podružnice, katera se prav lepo razvija in povsod častno zastopa delavske interese. Tudi pri volitvah obratnih zaupnikov je ta podružnica dosegla nadvse časten uspeh.

Predsednik podružnice, tov. Hočevar, je po otvoritvi podal svoje predsedniško poročilo, iz katerega je bilo razvidno, da je podružnica res lepo napredovala. Vidi pa se, da se pojavlja struja, ki hoče na druga pota; če imajo prav in kaj je na stvari, bo itak pokazal čas. Po tajniškem in blagajniškem poročilu je bila dana odboru razrešnica.

Po poročilu zastopnika centrale in po poročilu ostalih so se vršile volitve novega odbora in so bili izvoljeni naslednji tovariši: za predsednika Hočevar Alojzij, za podpredsednika Perman Franc, za tajnika Lavrič Konrad, za II. tajnika Presetnik Franc, za blagajnika Šinigoj Jože in za II. blagajnika Lotrič Stanko. V odbor pa so bili izvoljeni naslednji tovariši: Košak Janez, Ambrož Ivan, Planinšek Režika; za namestnike pa tov.: Šarabon Kristijan, Rozman Vinko in Tomšič Josipina. Za referenta je bil izvoljen Babnik Franc. V nadzorstvo pa sta bila izvoljena tov.: Rožič Franc in Novak Franc, za namestnika pa Žvokelj Janez in Ponikvar Anton. Za gospodarja pa je bil izvoljen Štor Franc, za njegovega namestnika Cankar Franc.

V propagandnem odseku pa je bil izvoljen za predsednika Babnik Franc, za tajnika Klemenčič Leon in v odbor pa Kostrea Ludvik, Škedelj Lado in Škrabar Jakob.

Jesenice

Sporočeno nam je bilo, da je SK Bratstvo prenovilo svojo planinsko kočjo na Pustem rovtu. Pomladanska otvoritev se vrši v nedeljo, dne 1. maja 1938, na katero so vabljeni tudi vsi tovariši NSZ. — V primeru slabega vremena se otvoritev preloži na kasneje, vendar bo kočja neprekinjeno oskrbovana v istem obsegu, kakor do sedaj.

Protj Ta-Ta!

Kakor je bilo objavljeno, se je morala v Beogradu na višji ukaz zapreti veleblagovnica Ta-Ta, katere lastniki so iz Prage imigrirani Franc Steyer, Emil Fischer in Rudolf Taussing.

Tiskovna svoboda zagotavlja pravico do kritike vsega državnega in javnega aparata vobče in tudi dela poedinih oseb. Kritika je prvotni pogoj in metoda znatnosti. Kritika je prvotni pogoj in metoda demokratične politike.

Masaryk

Kdor samostojno politično misli, si lahko reče: Tudi jaz sem država, narod, ljudstvo. In kar zahteva od države, naroda in ljudstva, naj v prvi vrsti sam izpolnjuje na področju svojih dnevnih dolžnosti.

Masaryk

V vojno bi šli v prvi vrsti delavski ljudje, a ti bi pokazali vsem novopečenim bogatašem, da ne poznajo strahu.

Mi in samo mi!

V preteklem tednu se je vršil v Beogradu kongres SMRJ. Trajal je dva dni in udeležilo se ga je 24 delegatov iz vse države ter 15 članov Centralne uprave. Z ozirom na težak položaj, v katerem se v poslednjih dveh letih nahajajo naši kovinarji, je prav, da tudi mi posvetimo kongresu nekoliko pažnje.

Čeprav razpolaga naša država z ogromnim rudnim bogastvom, ki bi lahko bila osnova močno razvite železarske industrije, vendar se njej poklanja premalo pažnje in za to, kar se je storilo v svrhu njene izpopolnitve, ne moremo ravno trditi, da je bilo najbolj smiselno in načrtno. V vsej železarski industriji naše države je trenutno zaposlenih okoli 80.000 delavcev, če železničarskih ne štejemo poleg. Iz statistik je razvidno, da je kovinarsko delavstvo še vedno nezadostno organizirano. Res je, da jim je v nekaterih podjetjih otežkočeno popolnoma svobodno tarifno gibanje, a tudi tam, kjer teh ovir ni, se opaža še vedno delno nerazumevanje za delavske organizacije. V poslednjem času je splošna gospodarska kriza močno prizadela to panogo delavstva in od leta 1936. se opaža znatno padanje realnih mezd, čeprav se beleži tudi nekoliko primerov povišanja nominalnih plač. In ker trenutno ni zglede na kakršnokoli izboljšanje, je bolj ko kdaj potrebno solidarno in vzajemno nastopanje vseh kovinarjev za zboljšanje njihovega položaja, ne glede na to, katerim organizacijam pripadajo.

Beograjski kongres SMRJ je najprej razmotil splošen položaj kovinarstva, potem pa je prešel na delovanje svoje organizacije. Finančni položaj saveza kaže naslednjo sliko: Skupni prihod leti 1937. so znašali 1.531.071 din, a izdatki 1.479.090.68 din. V zvezi s to propagando je bilo izneseno, da pokretu primanjkuje sposobnih organizatorjev. Govorilo se je med drugim tudi o vajencih in ženah v železarski industriji, ki se jim je do sedaj poklanjalo premalo pažnje.

Pretežni del kongresa pa je bil posvečen tarifni politiki. Referent Vinko Vrankar je izjavil, da je potrebna stroga centralizacija vseh tarifnih akcij pod vodstvom SMRJ. Vse akcije naj bi se torej izvajale samo s pri-

stankom in sodelovanjem saveza. V zvezi s tem je tudi omenil, da se je enotna fronta vseh delavskih organizacij v praksi pokazala kot slaba, vsled česar je zahteval, da se v bodoče tudi kolektivne pogodbe ne podpisujejo skupno z drugimi organizacijami, ampak da jih podpisuje samo savez. V debati, ki se je razvila po Vrankarjevem referatu in katere se je udeležilo skoraj 20 govornikov, so se pokazala zelo različna mišljenja o tem vprašanju. Skoro polovica od njih se je izjavila proti taki tarifni politiki in trdno so stali na stališču enotnega nastopanja vseh delavcev v mezdnem gibanju. Zahtevali so čim večjo svobodo samim organizacijam.

Med drugimi je govoril tudi delegat z Jesenice Ivan Čelesnik, ki je skušal dokazati, da je enotna delavska fronta samo v škodo delavskemu pokretu in da je vsled nje bilo vrženih na cesto 16 delavskih poverjenikov na Jesenici. Toda pri glasovanju o resoluciji za samostojno tarifno gibanje, ločeno od ostalih organizacij, se je pokazalo, da niso vsi delegati istega mišljenja in da mnogi bolj trezno presojujejo položaj. Resolucija je bila namreč sprejeta, kljub izdatnim spremembam, le z neznatno večino glasov. Tej nenadni opoziciji na kongresu se ne moremo čuditi, kajti tarifna politika, ki jo pričinja savez, je res nerazumljiva. Če se delavstvo razdeli po raznih organizacijah zaradi različnosti svojega svetovnega nazora, s tem se ni rečeno, da dela proti interesom celotnega delavstva. Eno je svetovno prepričanje, a nekaj drugega so življenjski interesi. Kadar so namreč ti ogroženi, je nujno potreben enoten nastop vsega delavstva, brez obzira na ideološke razlike.

Nam, ki zastopamo iste delavske težnje, ki pa se ideološko bistveno razlikujemo od internacionale, je ta kongres pokazal, da hoče iti SMRJ po poti: «Mi in samo mi!»

Prepričani smo, da je delavstvo drugačnega mnenja od mnenja svojih voditeljev.

«Mi in samo mi», taka politika ni imela še nikoli uspeha, delavstvo pa le veliko žrtev in težav.

To je treba delavstvu dopovedati. R. K.

Pравни svetovalec

Vprašanje: Kake pravice mi pripadajo od posestva, ki sem ga dala prepisati na svojega moža, ako pride do ločitve zakona po moževi krivdi?

Odgovor: Žena ima ob ločitvi po krivdi moža pravico zahtevati od moža nazaj vse, kar je bilo ob priliki poroke prepisano nani.

Tudi poleg pridobitve premoženja, ki ste ga prepisali na moža, imate pravico od moža zahtevati vzdrževalnino za sebe in otroke. To pravico pridobite lahko tudi rubežnim potom.

Za smeh in kratek čas

Dobra računarica.

«Pomisli, Neža, da sem včeraj prenetila moža, ko je poljubljaj sobarico. Za kazen mi je moral kupiti dve pomladni obleki.»

«Sobarico si torej takoj odpustila, ali ne?»

«Kaj pa! Tako hitro pa ne gre. Še dve večerni obleki potrebujem!»

Drži.

A: «Rekli ste mi bedak. Ali to drži?»
B: «Rekel vam nisem, drži pa!»

Praktični nasveti

Kako odstraniti dlako iz volnene obleke? Dlako, mačjo ali pasjo, odpraviš z lahkoto iz volnene obleke, če ovlažiš ščetko z vinskim cvetom (špiritom) ali z žganjem in narahlo drgneš mesto, kjer se nahaja dlaka.

Kako ostanejo čevlji iz laka še dolgo kakor novi? Čevlji iz laka bodo ostali dolgo kakor novi, če jih boš vselej, kadar jih sezuješ, dal na kopita ali pa namažil z mehkim papirjem in odrgnil z vazelino. Vazelino obriši šele tedaj, preden čevlje spet obuješ. Blato smeš zla-

sti pozimi izmiti le s toplo vodo, ker lak v mrazu prav rad razpoka. Potem čevlje z mehko cunjjo odrgni, da se bodo svetili. Da bo pa usnje trpežnejše, ga lahko, ko bo suho, odrgneš s svežo, prerezano čebulo in potem še enkrat z volneno cunjjo zgladiš. — In še to-le: Če te podplati v novih čevljih pečejo, pomaga navadno priprosto sredstvo: vlij nekaj kapljic vinskega cveta v čevlji in drgni notranji podplat tako dolgo s suho cunjjo, da se vinski cvet vpije v usnje.

Dnevnicke narodnih poslancev v Rusiji

Na svoji drugi skupščini narodnega predstavništva Sovjetske Rusije so se določile tudi dnevnicke narodnim poslanecem. Vsak poslanec dobi mesečno 1000 rubljev, kar bi po službenem kurzu znašalo 5800 frankov. Kadar se pa vrše zasedanja, 150 rubljev dnevno, ali 870 frankov. Poleg tega imajo brezplačne železniške karte. Predsedniki občin, vrhovnega sveta in sveta narodnosti, imajo na razpolago fond v iznosu 300.000 rubljev. Narodni poslanci v Rusiji so si torej odredili prilično visoke dohodke.

Sedanji ruski vlastodržci se ponosno hvalijo, da so sestavili najdemokratičnejšo ustavo in v duhu demokracije je, da prejemajo narodni poslanci tako visoke dnevnicke. V demokratičnih državah Evrope so dnevnicke visoke, v drugih majhne. Pristaši demokracije pravijo, da mora biti narodnemu poslancu omogočeno, da ima čim večje stike z narodom, potrebni so stroški za potovanja, za nakup dnevnikov itd. Vidno je, da se je v vsaki državi, kjer se je po vojni začela borba proti demokraciji, začelo predbacivanje proti visokim dnevnicam narodnih poslancev in mi-

nistrskih plač. A narod, ki je popolnoma svobodno izbral svojega predstavnika, ima v njega tudi polno zaupanje in je uverjen, da ta poslanec ne nudi samo svoje moči in znanja, temveč uporablja tudi svoje dohodke za narod, ker ve, da je to potrebno za njegovo delo. On ne sme iskati postranskih dohodkov in ne sme delati intervencij, da bi zanje prejemal nagrade. Narodni poslanec mora biti popolnoma neodvisen in se mu mora nuditi popolno možnost dela.

Interesantno je, kaj je v Nemčiji leta 1871. napravil parlament. Bismark in cesar Viljem I. sta izdala zelo demokratični zakon z občin in enakim pravom glasovanja. Narodni poslanci niso imeli dnevnic. Bismark in cesar na to nista hotela nikdar pristati z motivacijo, da delavec in kmet itak ne bodeta izbrana za narodnega poslanca, pač pa samo oni, ki so bogati, da se lahko sami vzdržujejo v prestolnici in da pri tem ne trpe škode pri svojih poslih. V Avstriji so bile pred vojno plače ministrov tako majhne, da je n. p. predsednik vlade s svojo plačo moral vzdrževati lastno kočijo, ker mu država ni dala brezplačnega voza. Zaradi tega se je pri izborih gledalo na ljudi, ki imajo dovolj svojih dohodkov, da se vzdržujejo.

Torej dnevnicke narodnih poslancev in plače ministrov niso proti demokraciji, pač pa v duhu demokracije.

Ali že veš?

— da sta v Pragi v onih kritičnih dneh vladala večji mir in razsodnost, kakor v Parizu in v londonski parlamentarni opoziciji,

— da bodo na svatbi albanskega kralja jedli ostrige, naročene v Dalmaciji,

— da se službena Madžarska veseli, da je dobila Nemce za neposredne svoje sode,

— da je jok žensk zelo drag luksuz, — da nima «diktatura s fašizmom nič skupnega»,

— da so nekateri italijanski časopisi pisali, da je Francija tista država, od katere preti nevarnost vojne,

— da Jugoslovani «niso sposobni» za drugo misijo, kakor za mučenike in junake,

— da je v Albaniji prepovedano otrokom hoditi v kino,

— da bodo baje prepovedali v Jugoslaviji narodnim poslancem imeti razen poslanske plače še drug zaslužek,

— da bi se takoj, ob ugotovitvi da je plača premajhna, ista povečala za 50 %,

— da prinašajo mlekarice v Ljubljano prav dobro mleko od takrat, ko morajo plačevati vožarino,

— da izhajata v Beogradu dva dnevnika ene smeri: eden stalno ustvarja nove stranke, a drugi vztrajno razpušča že obstoječe stranke,

— da je Čehov sedem in pol milijona in

— da je založba «Melantrich» v Pragi knjigo «Srce na ključavnico» prodala v preko 60.000 izvodih, in

— da je nas še enkrat toliko in bi naša naklada ne dosegla 5000 izvodov; ker smo pač kulturni,

— da sodnija v Lyonu brezpredmetno klicanje po telefonu klasificira kot «telesno poškodbo»,

— da je neka gospa v nervozi in zaradi nervoze mislila, da ni nič zadela, zažgala svojo srečko, katera bi ji prinesla glavni dobiček gasilske loterije,

— da je mnogo ljudi, ki vržejo in zažgo svojo srečo zato, ker je ne vidijo,

— da je vratar «Društva narodov» zaradi večne brezposelnosti izvršil samomor,

— da bodo dvorane Društva narodov spremenili v vojni muzej,

— da je kirurški oddelek v Ljubljani res prava «bolnica» ali «bolnišnica»,

— da smo zaupno zvedeli, da bo prizidek I. oddelka splošne bolnice v Ljubljani najbrže podrt, ker so ugotovili, da so ga zaradi prenaplega zidanja malo polomili,

— da je številka našega čekovnega računa 17.177,

— da se marljivo poslužuje položnic s to številko in nakažite naročnino za «Novo Pravdo».

Kulturni obzornik

Iz češke literature.

Prejeli smo v oceno: Jan Čep: Modrá a zlatá. (Melantrichova laciná knjihovna, zv. 4.)

Pri vsakem Čepovem delu ima bralec neki poseben občutek. Menda vsakdo pozna tisti zboldljaj, ob katerem se zdrzne, kadar v polni samoti pomisli na to, kako beži čas, kako je minulo trideset, štirideset let in kako so bila ta leta neplodna. In zboldljaj postane še hujši, ko človek spozna, da se niti trenutek prejšnjih dni ne povrne več. Brez tega obžalovanja bežečega življenja Čepa ni mogoče razumeti.

Druga posebnost, ki jo bralec opazi pri Čepu, je njegov odnos do ljudi in do narave. Čep dobro pozna človeške slabosti. Ljudi opazuje pri njihovih tempih dejanjih, pri njih pravni in telesni izpačenosti. A važno je to, kako Čep opazuje: vsak človek, dober ali slab, lep ali grd, prikupen ali zoperen, ima zanj neizmerno vrednost, kajti Čep gleda v svet z ljubeznijo. Ljubezen je tista, s katero prinaša avtor svetlobo v žalostno usodo človeka na zemlji, ta mu lajša življenje. Vsak človek ima pri Čepu svojo veliko vrednost v stvarstvu, izpolnjuje svoje poslanstvo, izročen sicer sam sebi v trpljenju in radosti, a obenem nerazdružno povezan z ostalimi ljudmi.

Pri Čepu ima vsaka stvar dvojno stran: zunanjo in notranjo. In Čep nam z eno sliko pomaga razjasniti drugo in nam s tem predstavlja svoje vešele in žalostne junake tako, da stoje tesno pred našimi očmi, da sočustvujemo z njimi, da zažive v naš samih.

Vse to in pa njegovo izredno naravno pripovedovanje stavlja Jana Čepa med pisatelje prve vrste in kljub njegovi mladosti (36 let) med največje pisatelje sedanosti.

Njegovo pričujoče delo vsebuje tri sestavke, ki pa tvorijo med seboj nedeljivo celoto. Prvi (Nočni čuvaj) riše utrujenost človeka, ki je svoje življenje preživel popolnoma brezplodno, v drugem (Zapiski Ilije Klena) se zamisli v ta problem, v tretjem (Zakurjena vas) pa simbolično prikazuje, česa se je treba odreči, kaj zavreči, da zadobi življenje svojo pravo podobo in čistost ter da se zbudi v človeku zaupanje v bodočnost.

Ne bo odveč pripomba, da je knjiga, ki obsega skoro 200 strani in stane le 5 Kč, izšla v 63.000 izvodih. Avtor je bil za svoje umetnine deležen že treh najodličnejših nagrad (Češke akademije, Moravsko-šlezjske dežele in Melantricha).

Čehi so visoko kulturni, demokratiški, slovanski narod. Njihov blagodejni vpliv je posebno pri Slovencih vedno večji, češčina med nami že močno razširjena. Zato je prav, da naš tisk zasleduje pojave češkega kulturnega življenja in opozarja nanje našo javnost.

Iz uredništva

Uredništvo „Nove pravde“ ponovno prosi svoje sotrudnike, da prispevajo k pestrosti lista. Eden sam ne more zadovoljiti velikih števil čitateljev. Kritizirajo pa le tisti, ki bi lahko odstranili morebitne napake!

Iz uprave

Poverjeniki in podružnice NSZ povežite zadnjo stran. Kje so objavljeni inserati. Ali je res ves naš trud zastonj?

Ločitev.

«Žena zahteva ločitev zakona, ker jo že dve leti ignorirate.»

«Da jo ignoriram? Vidite, kako laže! Saj se že dve leti zanjo sploh ne zmemim!»

Dober nasvet.

Če hočeš dobiti dva sovražnika, reci dvema grdim ženskama, da sta si podobni.

2.500.— Din, potrebujete da zaslužite 1.000.— Dinarjev mesečno doma.

„ANO“ MARIBOR, Orožnova ul. 6.
Nalepite znamko.